

1. Általános fogalmak

Ahol azt külön nem jelöljük, ott a fordító alatt tolmácsot is értünk.

1.1. Fordítóiroda

Olyan fordítási és ehhez kapcsolódó tevékenységet végző gazdasági társaság, amely a megrendelők számára lehetővé teszi az írásbeli, illetve szóbeli kommunikációt, hozzáadott érték nyújtásával: a forrásszöveget előkészíti a fordításra, a kész fordítást minőségellenőrzésnek veti alá, és elvégzi a szöveg- és a kiadványszerkesztési, valamint archiválási munkákat is. A fordítóiroda egynél több, a fordítóirodában fordítóként dolgozó, megfelelő nyelvi minősítéssel rendelkező munkatársat foglalkoztat, és a fordítások elkészítéséhez alvállalkozási formában külső munkatársakat is igénybe vehet.

1.2. Fordító

Olyan fordítási szolgáltatást nyújtó természetes személy, aki rendelkezik az ehhez szükséges általános és szakirányú végzettséggel, illetve az adott szakterületen megfelelő fordítói kompetenciával.

1.3. Szakfordító

Szakszöveg fordításával foglalkozó személy.

1.4. Fordítási tevékenység

Valamely szöveg forrásnyelvről célnyelvre történő írásbeli lefordítása.

1.5. Fordítás

Írott szöveg átalakítása (a forrásnyelvről) írott formában egy másik nyelvre (a célnyelvre) ugyanannak a jelentésnek a kifejezése érdekében.

A „fordítás” a szavakkal kifejezett gondolatsor eredetitől eltérő nyelvi formába való átváltoztatása.

1.6. Nyersfordítás

Más nyelvből fordított, még javítatlan szöveg. Költői szövegnek a műfordítás alapjául szolgáló, szó szerinti fordítása.

1.7. Szakfordítás

Szakszöveg (társadalomtudományi, természettudományi, műszaki, gazdasági) fordítása.

1.8. Műfordítás

Irodalmi alkotás, főképp vers művészi fordítása.

1.9. Nyomdakész fordítás

Szakmailag és nyelvileg lektorált fordítás, amelyet tördelés után korrektúráztak.

1.10. Hivatalos fordítás

Olyan fordítás, amelyet a fordítóiroda záradékkal lát el, amelyben igazolja, hogy a fordítás pontos és helyes.

1.11. Fordítás hitelesítése

A fordítás hitelesítése a fordításhoz fűzött közjegyzői záradékkal történik, amely készülhet magyar nyelven, két nyelven vagy csak az adott idegen nyelven. A fordítást az ügyfél is elvégezheti vagy elkészíttetheti, a szöveg hitelesítését – megbízás esetén fordítását – azonban kizárólag az adott nyelvre szóló, úgynevezett nyelvi jogosítvánnyal rendelkező közjegyző, vagy az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda, cégkivonat vonatkozásában pedig a szakfordítói igazolvánnyal rendelkező szakfordító készítheti el.

1.12. Fordítási folyamat

A forrásnyelvi szöveg adaptálása, előzetes és utólagos szerkesztése vagy lokalizálása egy olyan célnyelvi szöveg elkészítése érdekében, amely eleget tesz meghatározott céljának.

1.13. Tolmácsolás

Egy forrásnyelven megfogalmazott szóbeli vagy írásbeli üzenetnek a célnyelven megfogalmazott szóbeli üzenetté való átalakítása.

1.14. Kísérő tolmácsolás

Eseti jellegű kommunikáció támogatása. Többnyire egy személyhez kötődik, nemcsak a forrásnyelvről a célnyelvre, hanem vissza is. Tipikus esetei: látogatások, bemutatók, műhelyszintű (terepi) oktatás.

1.15. Konzekutív tolmácsolás

Konzekutív jellegűnek minősül minden olyan tolmácsolás, melynek eredményeként a célnyelvi szöveg a forrásnyelvi szöveg egy blokkja (amely lehet egy vagy több mondat) után hangzik el, és a forrásnyelvi szöveg előadója és a hallgatóság, valamint a tolmács között közvetlen kapcsolat létezik.

Többnyire tárgyalásokon alkalmazzák, a tolmács közvetlen résztvevője a megbeszélésnek, és a szöveget azonnal tolmácsolja, amint a beszélő befejezte a mondatát. Ez a tolmácsolás többnyire nem egyirányú, hanem mindkét irányba történik.

1.16. Előadás követő tolmácsolás

A tolmács az előadó közelében helyezkedik el (rálátással a táblára, vetítővászonra), és a szöveget azonnal tolmácsolja, amint az előadó befejezett egy gondolatot.

1.17. Szimultán tolmácsolás

A tolmács az előadót fejhallgatón keresztül hallgatja, közvetlen rálátása van a teremre (pl.

vetítövászonra, előadóra stb.) és egyidejűleg folyamatosan mikrofonba tolmácsolja az elhangzottakat. Konferencia, szinkron vagy kabintolmácsolásnak is nevezik.

1.18. „Fülbesúgó” tolmácsolás

Egy nagyobb csoportban, egy vagy néhány az idegen nyelvet nem értő személy részére végzett, lényegében konzekutív jellegű tolmácsolás, amikor a tolmács a szó szoros értelmében az említettek fülébe súgja, vagy halk hangon tolmácsolja az elhangzottakat.

1.19. Aktív („A”) nyelv

A fordító anyanyelve (vagy az anyanyelvvvel szigorúan megegyező másik nyelv), amelyre a fordító más nyelvekről fordít, illetve szimultán vagy konzekutív tolmácsolást végez.

1.20. Aktív („B”) nyelv

Az a nyelv, amely a fordítónak nem az anyanyelve, de tökéletesen beszéli, és amelyre egy vagy több más nyelvről fordít.

1.21. Passzív („C”) nyelv

Az(ok) a nyelv(ek), amely(ek)et a fordító tökéletesen megért, és amely(ek)ről az aktív nyelvre fordít.

2. Nyelv és szöveg

2.1. Forrásnyelv

Az a nyelv, amelyen a fordítandó forrásnyelvi szöveget megalkották.

2.2. Forrásnyelvi szöveg

A lefordítandó szöveg.

2.3. Párhuzamos szöveg

Olyan forrásnyelvi vagy célnyelvi szöveg, amely a szakterületet vagy a szövegfajtaát tekintve összehasonlítható a forrásnyelvi szöveggel.

2.4. Háttérszöveg

A forrásnyelvi szöveg témájával foglalkozó forrásnyelvi vagy célnyelvi szöveg.

2.5. Célnyelv

Az a nyelv, amelyre a forrásnyelvi szöveget le kell fordítani.

2.6. Célnyelvi szöveg

A fordítási tevékenység eredménye (a lefordított szöveg, vagyis maga a fordítás).

2.7. Szövegfunkció (a fordítás felhasználásának célja)

Az a cél, amelynek a szöveg az információ közvetítésével eleget tesz.

2.8. Anyanyelvi kompetencia

Valamely nyelv olyan szintű ismerete szóban és írásban, amely megfelel annak a nyelvileg képzett személy nyelvismeretének, aki ezt a nyelvet gyermekkorában sajátította el, és azóta elsődleges nyelvként használja.

2.9. Szaknyelvi kompetencia

Az adott szakterület, valamint a szakterület szaknyelvének alapos ismerete.

2.10. Fordítói kompetencia

Az adott forrásnyelvi szöveg nyelvileg, szakmailag és idiomatikusan helyes, a forrás- és a célnyelvi szöveg funkcióját figyelembe vevő, célnyelvre történő lefordításához szükséges képesség.

2.11. Szűkített nyelvezet

Behatárolt szókincset és behatárolt megfogalmazási szabályokat használó nyelvezet.
MEGJEGYZÉS: a szűkített nyelvezet a műszaki dokumentációban többek között arra szolgál, hogy megkönnyítse a szöveg megértését a felhasználónak vagy a nem anyanyelvű alkalmazónak (pl. a légi közlekedésben), valamint lehetővé tegye az automatikus fordítási rendszerek használatát.

2.12. Lokalizáció

A forrásnyelvi dokumentáció adaptálása, figyelembe véve a végfelhasználói piac sajátosságait.

3. Ellenőrzés

3.1. Formai ellenőrzés

Egy fordítás „külsőalakjának” és a szöveg teljességének ellenőrzése.

3.2. Revízió (korrektúra)

Az elütési és helyesírási hibák, a hibásan leírt számok, nevek és mértékegységek, valamint az értelmetlen mondatok és helytelen szakkifejezések javítása a célszövegben.

3.3. Lektorálás

A fordítás nyelvhelyesség és stílus alapján történő ellenőrzése a forrás- és a célszöveg

egybevetésével, az élő nyelv követelményeinek megfelelően, továbbá a fordításban alkalmazott szakkifejezések ellenőrzése a modern tudomány és technika kifejezésrendszere alapján.

3.4. Végellenőrzés

A megbízás hiánytalan teljesítésének ellenőrzése a fordítás leszállítását megelőzően (pl. kinyomtatott példányszám, adathordozó, szállítólevél stb.).

3.5. A fordítás mennyiségének mérése

3.5.1. A fordítás mennyiségének meghatározása

A fordítás mennyiségét meghatározhatjuk

- a karakterek számában (forrás- vagy célnyelvi)
- a szavak számában (forrás- vagy célnyelvi)
- a sorok számában (forrás- vagy célnyelvi)
- az oldalak számában (forrás- vagy célnyelvi)
- időben (a fordítással eltöltött idő)

3.5.2. A mértékegységek meghatározása

A leütés: a fordítás elkészítéséhez szükséges valamennyi karakter (szóköz is)

A karakter: a kinyomtatott, látható betű, szám, szimbólum stb.

A szó: két szóköz közötti karaktersorozat

A sor: legalább 50 karakter

Az oldal: legalább 1500 karakter

Az idő: óra, vagy 8 órás munkanap

4. Minőségbiztosítási fogalmak

4.1. Helyesbítő tevékenység

Az a tevékenység, amely – a hibák okainak feltárásával és kiküszöbölésével – a bekövetkezett hibák (nem megfelelőségek) megszüntetésére, ismételt előfordulásának megakadályozására irányul.

4.2. Megelőző tevékenység

Az a tevékenység, amely – a hibák okainak feltárásával és kiküszöbölésével – a hibák (nem megfelelőségek) bekövetkezésének megelőzésére irányul.

4.3. Nem megfelelőség

Az előírt követelmények nem teljesülése.

4.4. Dokumentum

A minőségbiztosítási rendszer utasításkörnyezetét biztosító, alapvetően papírra nyomtatott

formában megjelenő előírás, követelmény.

4.5. Feljegyzés

Az elvégzett tevékenységről, vagy elért eredményről kiállított írásos bizonyíték.

5. Egyéb fogalmak

5.1. Megrendelő

A végső fogyasztó, (fel)használó, ügyfél, megbízó, kedvezményezett vagy másik fél.

5.2. Alvállalkozó

A fordító, a lektor, a korrektúraolvasó, a tolmács és a kiadványszerkesztő.

5.3. Archiválás

A fordítóiroda által készített fordítások adathordozón, könnyen visszakereshető formában történő tárolása.

5.4. Projektmenedzsment

Egy fordítási (tolmácsolási) vagy azzal kapcsolatos megbízás elvégzésének megtervezése, kivitelezése, ellenőrzése és leszállítása.

5.5. Konkurens termék dokumentációja

Más gyártó hasonló termékének dokumentációja.

5.6. Szójegyzék

A megrendelő által átadott egynyelvű szakkifejezés-gyűjtemény.

5.7. Szószedet

Egy szakterület vagy egy cég két- vagy többnyelvű szakkifejezéseit tartalmazó összeállítás.

5.8. Szószedet-összeállítás

A forrásnyelvi szövegben található, a szakterület sajátos kifejezéseinek fordítását tartalmazó, lehetőleg a megrendelővel egyeztetett összeállítás, a következetes szóhasználat biztosítása érdekében.

5.9. Referenciaanyag

A fordítandó szöveghez hasonló anyag, esetleg annak egy korábbi változata, továbbá a megrendelő által átadott szöveg vagy egy konkurenciatermék leírása.

5.10. Nemzetközi terminológia adatbank

Nemzetközi szervezet szakkifejezés-gyűjteménye vagy szószedete.

5.11. Szakmai egyesülés

Egy adott szakma vagy iparág egyesülete, szövetsége, egyesülése.

5.12. Szövegformázás

A fordításnak szövegszerkesztővel, az eredetivel közel azonos formában történő elkészítése.

5.13. Terminológia

Szakkifejezés

5.14. Terminológia-analízis

A szószedetbe felveendő szakkifejezések kigyűjtése a forrásnyelvi szövegből, referenciaanyagokból.

5.15. Terminológia-kezelés

Szószedet készítésének elrendelése. A rendelkezésre álló szószedet átadása az alvállalkozónak, a szószedet egyeztetése a megrendelővel, az alvállalkozó által elkészített kiegészítések átvezetése a szószedetbe.

5.16. Hozzáadott érték szolgáltatások

Azok a szolgáltatások, amelyeket a fordítóiroda a fordítási tevékenységen felül nyújt. Ezen szolgáltatások közé tartozik például: a forrásszöveg előkészítése, az ellenőrzés (lektorálás), a kiadványszerkesztés, az előzetes és utólagos szerkesztés, a szószedet-összeállítás, az archiválás stb.

Kifejezések és fogalom-meghatározások az MSZ EN 15038 szerint

2.1. értéknövelő szolgáltatások

Azok a szolgáltatások, amelyeket a fordításszolgáltató a fordítási szolgáltatáson felül képes nyújtani.

2.2. felkészültség

Bizonyított képesség ismeretek és készségek alkalmazására.
[ISO 9000:2000, 3.9.12 fogalommeghatározás]

2.3. dokumentum

Információ és annak hordozója
[ISO 9000:2000, 3.7.2 fogalommeghatározás]

2.4. tolmácsolás

Forrásnyelven elhangzott szöveg szóbeli közvetítése a célnyelvre.

2.5. helyi sajátosságok

Egy célközönség nyelvi, kulturális, szakmai és területi konvenciói.

2.6. korrektúra

A kiadás előtti ellenőrzés.

2.7. nyelvi regiszter

Sajátos nyelvezetű szövegre vagy beszédre jellemző tulajdonságok halmaza.

2.8. célnyelvi ellenőrzés

A célnyelvi szöveg előírt célokra való alkalmasságának vizsgálata, tekintetbe véve a szakterület konvencióit, valamint helyesbítő intézkedések ajánlása.

2.9. célnyelvi ellenőr

Az a személy, aki a célnyelvi ellenőrzést végzi.

2.10. lektorálás

A fordítás meghatározott célokra való alkalmasságának vizsgálata a forrásnyelvi szöveg és a célnyelvi szöveg összehasonlításával, valamint helyesbítő intézkedések ajánlása.

2.11. lektor

Az a személy, aki a lektorál.

2.12. forrásnyelv

Az a nyelv, amelyen a forrásnyelvi szöveg íródott.

2.13. forrásnyelvi szöveg

A lefordítandó szöveg.

2.14. célnyelv

Az a nyelv, amelyre a forrásnyelvi szöveget fordítják.

2.15. célnyelvi szöveg

A fordítási folyamat eredménye a célnyelven.

2.16. szövegtípusra vonatkozó konvenciók

A szövegtípus esetén betartandó nyelvtani és terminológiai szabályok összessége.

2.17. fordítás

A forrásnyelven adott információ írásbeli visszaadása a célnyelven.

2.18. fordításszolgáltató

Fordítási szolgáltatásokat nyújtó személy vagy szervezet.

2.19. fordító

A fordítást végző személy.